



## Məmməd xan Əzizxanlı

*hüquqçu,  
səbiq prokuror,  
emək veteranı*

**Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının Prokuroru, 3-cü Dərəcəli Dövlət Ədliyyə Müşaviri, yoldaş Abbas Zamanovun 266 sayılı, 28.07.1981-ci il tarixli əmri ilə mən, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayət prokurorunun, azyaşlılar üzrə qanunların icrasına nəzarət üzrə stajor -prokuror köməkçisi vəzifəsinə təyinat almaqla... həm də qarabağlı oldum (həmin il avqustun 4-də, 285 sayılı əmrlə, DQMV Prokurorluğunda stajor-böyük müstəntiq vəzifəsinə dəyişildim). Üç ay Stepanakert adlandırılan Xankəndində çətinliklə yaşadım, sonra isə, stajor rəhbərim Şuşa Rayon prokuroru, birinci dərəcəli hüquqşünas Rövşən Muradov (mərhum) təyin olunmaqla gözəl Şuşaya köçüb, Şuşa Sanatoriyasında qaldım.**

Desəm ki, orada işlədiyim müddətdə, 19.08.1982-ci il tarixdək (Bakı Şəhər Lenin (indiki Sabunçu) Rayon prokurorunun köməkçisi təyin olunanadək), Şuşanı ayaqla şuşalılardan az gəzməmişəm... bəlkə də səhv etməyəm. Qəbristanlıq (Molla Pənah Vaqifin, Mir Möhsün Nəvvabın qəbirləri), Cıdır düzü, Üçmıx (Xarıbülbül çiçəyinin daha çox olduğu yer), Şamlıq, Zastav, aşağıda Xəlfəli dərəsi, Fındıqlı meşəsi... Sonralar, əhdimə görə, ildə bir dəfə Şuşaya getməyə çalışmışam, 1988-ci ilədək... Sonuncu dəfə, Respublika Prokurorluğunun mühüm işlər üzrə müstəntiqi, ədliyyə müşaviri Əflatun Qasimovun (mərhum) icraatında olan, Stepanakert Şərab Zavodunun direktoru Poqosyanın mənimsəmə cinayət işi üzrə, ikimizdən ibarət qrupla olduğum DQMV Vilayət Prokurorluğunda, fürsət tapıb, ağıdamlıların Stepanakertə yürüşü zamanı, yetkinlik yaşına çatmamışlar Əli Hacıyev və Bəxtiyar Quliyevin erməni qaravulçu Cəbi tərəfindən, tufəngdən atəş açılmaqla öldürülməsi barədə, SSRİ Prokurorluğunun mühüm işlər üzrə müstəntiqi, 3-cü Dərəcəli Dövlət Ədliyyə Müşaviri Maydanyukun istintaqını apardığı və icraatına qanunsuz xitam verdiyi cinayət işini də vərəqləyə bildim...bu, ayrıca söhbətin mövzudur.

Yeri gəlmişkən, bizim DTX Xankəndindəki idarəçilik qurumlarının arxivlərinin, mədəniyyət nümunələrinin Ermənistanə aparılmasının qarşısını vaxtında almalı, aparılanların isə geri qaytarılmasını tələb etməli, verilməzsə düşmən ərazisində xüsusi əməliyyat keçir-

məklə qaytarılmasını təmin etməli-yik, çünki bunlar Azərbaycan Dövlət Arxivinə, mədəniyyətinə aid əmlakdır...

... Şuşa Qalaqasının 08.11.2020-ci il tarixdə, erməni işğalından, şanlı Azərbaycan Ordusu tərəfindən əlbəyaxa döyüşlə azad edilməsindən artıq iki ay keçir. Vəhşi ermənilərin xaraba qoy-

fəli dərəsi adlanır) lap yuxarı başından götürülmək şərtinə, Şuşanın və Xankəndinin çatışmayan içməli su ehtiyacını tam ödəmək olar, aşağı başında, Şuşa Sanatoriyasının tuşunda isə füsunkar çimərlik düzəlmək olardı... İstirahətçilər yolun üstündən aşırılmaqla keçən eskalatorla çimərliyə enər və onunla da Şuşa Sanatoriyaya qalxardılar... Yadımdadır, Sovet vaxtı Şuşa Sanatoriyasına gələn turistləri yayda çimmək

şərtləndirən təbii baza yaratmaqdır. Bu isə, artıq insanların yaşam tərzini daha da zənginləşdirmək demək olardı...

**Beləliklə, Şuşanın Tar sexi deyilən dağın şimal-qərb tərəfindən, Qaybalı, Kosalar, Kərkicahan, Xankəndi tuşunda, Qarqar çayının qarşısında, bir bənd vurmaqla, Xəlfəli dərəsində, dağlar, meşə ağacları ilə əhatə olunan böyük bir göl yarada, bu gölün bəndi üstündən Şuşadan Xankəndinə düzünə,**

bilvarda gəzinti turistlərə heç vaxt unutmayaacağı təssürat, zövq yaşatmaqla bərabər, onların bunu təkrar yaşamaq istəklərini şərtləndirəcək, bir dəfə gələn bir də gələn, deyəcək...Bu isə, Qarabağ mahalının inkişafının iqtisadi mənbəyinin tükənməzliyini təmin etmək və daha da artırılması demək olardı.

Düzdür, gölün qalxması ilə bir sıra xırda və iqtisadi cəhətdən səmərəsi çox olmayan yerlər

# Qarabağda Xəlfəli gölü və Qələbə yolu

## Xəlfəli Gölü-Qarabağın güzgüsü

duğu Qarabağın dirçəldilməsi üçün dövlətimizin edəcəklərinə ciddi əlavəm var. Bu əlavə öz qaynağını hələ 1982-ci ildəki düşüncələrimdən alır... Onda mən düşünürdüm nolaydı, dövlətimiz Şuşanın Tar sexi (tar, kamança, nağara düzəldilən yer) deyilən dağın şimal-qərb tərəfindən, Qaybalı, Kosalar, Kərkicahan, Xankəndi tuşunda, Qarqar çayının qarşısında, bir bənd vurmaqla, Xəlfəli dərəsində, dağlar, meşə ağacları ilə əhatə olunan böyük bir göl yarada, bu gölün bəndi üstündən Şuşadan Xankəndinə düzünə,

**Düzdür, gölün qalxması ilə bir sıra xırda və iqtisadi cəhətdən səmərəsi çox olmayan yerlər - Zaman pəyəsi, Fındıqlı meşəsinin bir qismi, Xanlıq, Mirzələr, Çaykənd, Məmişlər kəndi su altında qala bilər, olsun... əvəzində bu günədək suyu çatışmayan iki şəhəri təmin edəcək bol su, elektrik enerjisi, ov yeri, qida mənbəi, böyük iqtisadi fayda- turizmdən maliyyə gəliri, dolaylara nisbətən daha qısa, geniş və təhlükəsiz yol, ətrafi dağlar, meşəlik olan böyük, bənzərsiz gözəl göl, gəzinti üçün bulvar, bir sözlə misilsiz bir istirahət mərkəzi yaratmış oluruq**

cahan, Xankəndi tuşunda, Qarqar çayının qarşısında bir bənd vurmaqla, Xəlfəli dərəsində eni təqribən bir, uzununu isə bir neçə kilometr ola biləcək göl yaradardılar... Xəlfəli adlanacaq bu gölün (çünki, Şuşadan qərbə, Qarabağ dağ silsiləsinədək uzanan böyük dərə Xəlfəli dərəsi adlanır) lap yuxarı başından götürülmək şərtinə, Şuşanın və Xankəndinin çatışmayan içməli su ehtiyacını tam ödəmək olar, aşağı başında, Şuşa Sanatoriyasının tuşunda isə füsunkar çimərlik düzəlmək olardı... İstirahətçilər yolun üstündən aşırılmaqla keçən eskalatorla çimərliyə enər və onunla da Şuşa Sanatoriyaya qalxardılar... Yadımdadır, Sovet vaxtı Şuşa Sanatoriyasına gələn turistləri yayda çimmək



üçün bir neçə yüz kilometr uzaqlıqda olan Mingəçevir gölüne aparırdılar bu isə əlbəttə ki, vaxt itkisinə səbəb olar, narahatlıq yaradırdı. Bir sözlə, Xəlfəli gölünü düzəltməklə Şuşada cəlbedici, əsrarəngiz bir turizm mərkəzi yaratmaq olar...

Yuxarı Qarabağda bir qayda olaraq səhər, günorta və axşam üç əvənət yeyilir... buna öyrəşmədiyimdən bir az sonra mən etdən elə çiyridim ki, et xörəyinin iyi gələndə iştahım pozulur, ürəyim (əslində, mədəm) bulanırdı... heç nə yeyə bilmirdim, yeməyə başqa növ xörək də yox... Ac qalmamaq üçün Şuşa Sanatoriyasının yanındakı restorandakı uşaqlar elə öndəki dikdirdəki çəmənlərdən Xincilouz deyilən, dibi soğanaqlı (Lənkəranın dağətəyi kəndlərindəki meşələrdə, yerlilərin Vəcələ dedikləri yabanı soğan), bitkini yığır, yağda qovurub, üstünə yumurta vurmaqla, kükü füsün ləzzətli bir xörək hazırlayırdılar mən də yeyirdim... Deməyim odur ki, bildiyimə görə Yuxarı Qarabağda balıq və quş etindən hazırlanan xörək nədir bilməzlər, çünki buna gerekən şərait yoxdur, mənim fikrim həm də o şəraiti

**geniş və çox qısa bir yol çəkmə bilerik. Bu bəndin üstündən Şuşa şəhəri ilə Xankəndi şəhəri arasında düzünə yol qısa və təhlükəsiz olacaq. Dolaylarla, Ağa körpüsü üstündən keçən yol isə uzaq və xüsusilə qışda təhlükəli olur, çünki yolun buzlanması, habelə kəskin döngələr buna səbəb olar.**

Qarqar Bəndi adlandıracağı- mız bu bəndin üstündə çayın gücünə uyğun, trubinlər qoymaqla, elektrik enerjisi istehsal edən SES qurmaqla müəyyən qədər Şuşanı və Xankəndini enerji ilə təmin etmək də olar.

Xəlfəli Gölündə balıq (farel (çay qızıl balığı), şahmayı, çəki (sazan), ziyad (kütüm) bəsləməklə, çöl quşlarını cəlb etməklə ovlaq yaratmaq və bütün ətrafı bu qiymətli qidalarla təmin etmək olar. Bu gölün gözəlliyinin Şuşa Sanatoriyasına gələcək turist axınına çox böyük təkan verəcəyinə əminəm. Xəlfəli Gölü ətrafındakı gözəlliklərə, Şuşa Qalasına sanki güzgü tutacaqdır... Bir sözlə, bu göl onsuz da bənzərsiz olan Şuşamıza əlavə gözəllik və imkanlar qatmaqla, onu dünya səviyyəsinə çıxarmaqla unudulmaz edəcəkdir. Göldə və ətrafında yaradılacaq

- Zaman pəyəsi, Fındıqlı meşəsinin bir qismi, Xanlıq, Mirzələr, Çaykənd, Məmişlər kəndi su altında qala bilər, olsun... əvəzində bu günədək suyu çatışmayan iki şəhəri təmin edəcək bol su, elektrik enerjisi, ov yeri, qida mənbəi, böyük iqtisadi fayda- turizmdən maliyyə gəliri, dolaylara nisbətən daha qısa, geniş və təhlükəsiz yol, ətrafi dağlar, meşəlik olan böyük, bənzərsiz gözəl göl, gəzinti üçün bulvar, bir sözlə misilsiz bir istirahət mərkəzi yaratmış oluruq.

**Daha bir təklifim odur ki, 44 günlük Vətən Müharibəsində qoşunlarımızın Füzuli istiqamətindən istehkamları döyüşərək aldığı, keçilməz yollarla Şuşaya doğru irəlilədiyi, son aşamanı yarıac, 5 günə, ayaqla, yüngül silahlarla, əsasən də gecələr getdiyi, sonradan yeni çəkilən Füzuli-Şuşa yoluna çevrilən, Prezidentin özünün də Şuşaya gedərkən dilə gətirdiyi - Qələbə Yolu adlandırılınsın.**

**Qeyd:** Ümid edirəm öz vəzifə borcunu vicdanla yerinə yetirən məsul vəzifəli şəxslər Azərbaycanımızın strateji maraqları naminə bu qiymətli təklifləri dövlət başçısına çatdıracaqlar.